

Sundbyberg 2016-10-11

Dnr.nr: S2016/01918/FST

Vår referens:

Stefan Eklund Åkerberg

Socialdepartementet
103 33 Stockholm

Remissvar: Betänkandet Barnkonventionen blir svensk lag (SOU 2016:19)

Handikappförbunden

Handikappförbunden är en samarbetsorganisation för 39 funktionshinderförbund som tillsammans representerar ca 400 000 människor. Vårt mål är ett samhälle för alla. Vårt intressepolitiska arbete grundar sig på mänskliga rättigheter.

Sammanfattning

Handikappförbunden är i huvudsak mycket positiva till de förslag som utredningen presenterar i sitt betänkande. Vi har under lång tid haft som mål att Barnkonventionen ska inkorporeras i svensk lag och hälsar därför detta betänkande och regeringens uttryckta ambitioner med tillfredställelse. Samtidigt har vi på enskilda förslag avvikande och kompletterande synpunkter vi vill anföra. Vi redovisar våra ställningstaganden i sin helhet längre fram under "Synpunkter på utredningens förslag".

Under denna rubrik sammanfattas Handikappförbundens ställningstaganden i korthet.

5.1.6 Barn i migrationsprocessen – bedömningar och förslag

- Handikappförbunden tillstyrker utredningens förslag men anser att barn med funktionsnedsättning måste uppmärksammas särskilt i lagtexten.

- Handikappförbunden tillstyrker rekommendationen att regelbunden utbildning ska krävas för att arbeta med utredningar kring barn med tillägget att dessa också bör innehålla kompetens kring barn med funktionsnedsättningar.

5.2.6 Stöd och service till barn med funktionsnedsättning – bedömningar och förslag

Barnets bästa

- Handikappförbunden tillstyrker utredningens förslag.
- Handikappförbunden menar också att likhet med gällande rätt ska principen om barnets bästa inte utgöra ett kriterium för att en LSS-insats ska beviljas.

Barnets rätt att få information och att få uttrycka sina åsikter och bli hörd

- Handikappförbunden tillstyrker utredningens förslag.

En kartläggning bör genomföras av hur barnets rättigheter tillgodoses vid LSS-insatser till barn

- Handikappförbunden tillstyrker utredningens förslag.
- Handikappförbunden ser också att en sådan kartläggning bör omfatta barn som ingår i personkrets 3 i LSS-lagen samt de barn som får avslag på sin ansökan om stöd enligt LSS.

5.3.6 Barn som bevitnat våld inom familjen - bedömning

- Handikappförbunden instämmer i utredningens bedömning men vill när det gäller barn som bevitnat våld understryka att barn med funktionsnedsättning, exempelvis utvecklingsstörning, språk-störning och autism, är särskilt utsatta på grund av sina svårigheter att uttrycka vad de varit med om.

5.4.6 Barn som har utsatts för våld inom familjen

- Handikappförbunden tillstyrker utredningens förslag om en särskild straffbestämmelse om misshandel av barn och att det inte ska krävas styrkt att våldet orsakat smärta. Vi instämmer även i att bestämmelsen ska omfatta personer som svarar för barnets fostran, vård eller tillsyn.

5.5.2 Förvaltningslagen och förvaltningsprocesslagen – förslag

- Handikappförbunden tillstyrker förslaget om nya bestämmelser i förvaltningslagen och förvaltningsprocesslagen angående att barnets bästa ska utredas och särskilt beaktas.
- Handikappförbunden anser att en bestämmelse om barnets bästa och barnets rätt att framföra sina åsikter också bör införas rättegångsbalken.

6.3.1 Lagstiftningsåtgärder

- Handikappförbunden delar utredningens bedömning och tillstyrker förslaget att om förslagen i ett betänkande har betydelse för barns rättigheter, ska konsekvenserna i det avseendet anges i betänkandet och att en bestämmelse om detta tas in i 15 § kommittéförordningen. Vi vill samtidigt understryka att barnkonventionen även ska tolkas i ljuset av CRPD när det gäller barn med funktionsnedsättning.

6.3.2 Möjlighet att kunna utkräva rättigheterna

- Handikappförbunden tillstyrker förslaget om att göra myndigheters verksamhet tillgänglig och anpassad för barn och vill understryka att samtliga myndigheter särskilt måste beakta barn med funktionsnedsättning i detta arbete. Vi ser att detta även behöver gälla myndigheter på kommunal och regional nivå.
- Handikappförbunden delar utredningens bedömning att regeringen bör utreda om Barnombudsmannen ska ges möjlighet att föra talan för enskilda och vilka avgränsningar som ska råda.
- Handikappförbunden anser också att Sverige bör ratificera det tredje fakultativa protokollet till barnkonventionen om ett individuellt klagomålsförfarande. Det skulle ge barn en möjlighet att klaga på svenska domstolars tolkning av konventionen.

6.3.3 Administrativa och andra åtgärder

- Handikappförbunden tillstyrker förslaget om att regeringen ska genomföra ett kunskapslyft för att höja kompetensen om

barnkonventionen och de fakultativa protokoll som Sverige har tillträtt.

- Handikappförbunden ser positivt på att kunskapslyftet även kommer att innefatta förtroendevalda i stat, kommun och landsting
- Handikappförbunden anser att ett kunskapslyft kring metoder för att lyssna på barn måste innehålla särskild kompetensutveckling avseende att lyssna på barn som på grund av funktionsnedsättning har svårt att kommunicera och som uttrycker sig på andra sätt eller behöver anpassningar och stöd för att kunna uttrycka sig.
- Handikappförbunden ser positivt på att oberoende, lokala barnrättsbyråer främjas ekonomiskt.

7.5.1 Utgångspunkter

- Handikappförbunden delar utredningens bedömning att det krävs fortsatt transformering vid sidan av inkorporering. Samtidigt måste vi påpeka att transformeringen inte får leda till att lagar som redan i dag går längre i att säkra barnets rättigheter än vad konventionen föreskriver får försvagas.

7.5.2 Ska hela eller delar av barnkonventionen inkorporeras?

- Handikappförbunden tillstyrker att de föreslagna artiklarna ska gälla som svensk lag. Utöver dessa anser vi dock även att artikel 44 bör inkorporeras för att rättstillämpare och myndigheter ska få kännedom om rapporteringsförfarandet.

7.7.4 Genomslaget för barnkonventionen vid en konflikt

- Handikappförbunden delar utredningens bedömning att det inte bör införas en regel att barnkonventionen ska ha företräde framför annan svensk lag vid en konflikt.
- Handikappförbunden menar att det allmännas skyldighet att tolka nationell rätt fördragskonformt måste befastas på ett tydligare sätt. Vi anser att det i regeringsformen bör föras in en bestämmelse om att svenska lagar ska tolkas i överensstämmelse med Sveriges internationella överenskommelser.

7.9 En översyn av översättningen av barnkonventionen

Handikappförbunden tillstyrker utredningens förslag.

7.10.4 Möjligheten att få skadestånd vid kränkning av rättigheterna

- Handikappförbunden anser att frågan om skadestånd vid kränkning av rättigheterna enligt barnkonventionen bör utredas. I samband med det bör även möjligheten till rättshjälp i samband med en begäran om skadestånd utredas. Möjligheten att utkräva skadestånd skulle påskynda och stärka den praktiska tillämpningen av barnkonventionen.

Synpunkter på utredningens förslag

Under remissarbetet har Handikappförbunden även haft möjlighet att ta del av synpunkter från närliggande organisationer. Bland dessa återfinns exempelvis Nationell Samverkan för Psykisk hälsa NSPH där flera av Handikappförbundens medlemsorganisationer också ingår (RSMH, Riksförbundet Attention, Schizofreniförbundet, Svenska OCD-förbundet). Vi vill därför utöver vårt eget remissvar även hänvisa till remissvar från enskilda medlemsförbund och från NSPH som ger fördjupande synpunkter i anslutning till de medlemsgrupper de företräder.

5.1.6 Barn i migrationsprocessen – bedömningar och förslag

Utredningens förslag Bestämmelsen om barnets bästa i 1 kap. 10 § utlänningslagen får en tydligare koppling till artikel 3 i barnkonventionen genom att det i lagen uttryckligen anges att barnets bästa ska utredas och särskilt beaktas i fall som rör ett barn. Vid bedömningen av barnets bästa ska hänsyn tas till barnets åsikter.

Utredningens förslag: I utlänningslagen införs en bestämmelse som tydliggör att barnet ska få relevant information om exempelvis sina rättigheter, handläggningen, de beslut som kan komma att fattas och deras konsekvenser. Barnet ska också informeras om beslut varigenom ärendet avgörs och de skäl som bestämt utgången. Informationen ska anpassas till barnets ålder, mognad och andra individuella förutsättningar. Den som lämnar informationen ska så långt möjligt försäkra sig om att barnet förstått informationen. Ett barn ska ges möjlighet att framföra sina åsikter i frågor som rör barnet. Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.

Handikappförbunden tillstyrker utredningens förslag men anser att barn med funktionsnedsättning måste uppmärksammas särskilt i lagtexten. Vi saknar ett funktionshinderperspektiv i detta avsnitt. Här förs inga resonemang om hur barns och ungas funktionsnedsättningar kan påverka möjligheten att göra sin röst hörd och kanske därmed möjligheten att få stanna. Det finns ett stort mörkertal kring hur många barn med funktionsnedsättning som finns bland de som kommit till vårt land men att de finns vet vi. Av en rapport sammanställd av Socialstyrelsen (2015)¹ framgår att cirka 20-30 procent av de flyktingar som söker asyl i Sverige beräknas lida av psykisk ohälsa. 25 procent av dessa flyktingar är barn, där olika studier visat på att prevalensen av psykisk ohälsa i form av posttraumatiskt stressyndrom och depression är upp till 50 procent.

Enligt Autism- och Aspergerförbundets erfarenhet har ensamkommande flyktingbarn med autism sämre möjligheter att få asyl på grund av att deras berättelser inte bedöms vara trovärdiga. Barnets funktionsnedsättning gör att barnet inte ger sammanhängande, beskrivande berättelser på det sätt som krävs i asylprocessen, eftersom barnet har svårt att förstå sammanhang och har svårigheter inom kommunikation och socialt samspel. Detta gäller även för barn med t.ex. en utvecklingsstörning eller en språkstörning. Trots att denna fråga särskilt åberopats i domstol har ingen hänsyn tagits till funktionsnedsättningens konsekvenser i migrationsprocessen. Vi anser därför att det krävs ett förtydligande av lagtexten så att barn med funktionsnedsättning ges rätt till stöd och anpassningar i processen, när barnet ska framföra sina åsikter och när barnet ska få information.

Det är också i linje med artikel 7 i FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (CRPD), som stadgar att barn ska ges stöd anpassat till funktionsnedsättningen för att utöva rätten att uttrycka sina åsikter. Den föreslagna lagtexten behöver också förtydligas så att information även måste anpassas till barns kognitiva förmågor.

Utredningen beskriver att den schablonmässiga bedömning av barns behov, baserad snarare på barn som kollektiv än varje enskilt barn,

---

¹ Psykisk ohälsa hos asylsökande och nyanlända migranter, Socialstyrelsen (2015)

är problematisk. Denna praxis slår hårdast mot de barn som har behov eller funktionssätt som skiljer sig från majoriteten exempelvis barn med psykisk ohälsa. Den bristande kunskap som personalen uppger kring att samtala med barn för att utreda deras situation och behov kräver omfattande vidareutbildning för att på ett rättssäkert och tryggt sätt möta denna målgrupp. Handikappförbunden tillstyrker rekommendationen att regelbunden utbildning ska krävas för att arbeta med utredningar kring barn, med tillägget att dessa också bör innehålla kompetens kring barn med funktionsnedsättningar.

5.2.6 Stöd och service till barn med funktionsnedsättning – bedömningar och förslag

Barnets bästa

Utredningens förslag: Bestämmelsen om barnets bästa i 6 a § lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade får en tydligare koppling till artikel 3 i barnkonventionen genom att det uttryckligen anges att barnets bästa ska utredas och särskilt beaktas vid åtgärder som rör ett barn. Vid bedömningen av barnets bästa ska hänsyn tas till barnets åsikter.

Handikappförbunden tillstyrker förslaget om att bestämmelsen om barnets bästa i 6 a § lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade får en tydligare koppling till artikel 3 i barnkonventionen genom att det uttryckligen anges att barnets bästa ska utredas och särskilt beaktas vid åtgärder som rör ett barn samt att det vid bedömningen av barnets bästa ska hänsyn tas till barnets åsikter.

Barnets bästa måste alltid avgöras i varje enskilt fall utifrån det individuella barnets specifika omständigheter med hänsyn tagen till personliga sammanhang, situationer och behov. Som utredningen också påpekar är det inte tillräckligt att i allmänna ordalag utifrån ett generellt betraktelsesätt konstatera att något är till ett barns bästa utan det måste bedömas i det konkreta fallet och redovisas i det underlag som ligger till grund för beslut.

Handikappförbunden menar också att likhet med gällande rätt ska principen om barnets bästa inte utgöra ett kriterium för att en LSS-insats ska beviljas.

Barnets rätt att få information och att få uttrycka sina åsikter och bli hörd

Utredningens förslag: I lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade införs en bestämmelse som tydliggör att barnet ska få relevant information, om exempelvis sina rättigheter, handläggningen, de beslut som kan komma att fattas och dess konsekvenser. Barnet ska också informeras om beslut varigenom ärendet avgörs och de skäl som bestämt utgången. Informationen ska anpassas till barnets ålder, mognad och andra individuella förutsättningar. Den som ger informationen ska så långt möjligt försäkra sig om att barnet förstått informationen. Ett barn ska ges möjlighet att framföra sina åsikter i frågor som rör barnet. Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.

Handikappförbunden tillstyrker förslaget om att det införs en bestämmelse om barnets rätt till information och på vilket sätt det ska genomföras. Det är avgörande att den som insatserna är till för görs delaktig i planeringen, genomförandet och uppföljningen av dessa för att de ska vara till så stor nytta som möjligt. Vi instämmer i uttalandet att det är centralt att barnets förmåga att bilda egna åsikter inte sammanblandas med förmågan att uttrycka dessa åsikter.

Barn med funktionsnedsättning har många gånger betydligt fler vuxen- och myndighetskontakter än andra barn. Det kan vara allt från sjukvården, habiliteringen, hjälpmedelscentralen, elevhälsan till LSS handläggare och andra funktioner inom socialtjänsten. Vid upprepade tillfällen utsätts barnet för att behöva redogöra för sina behov och sina tankar. Det är många vuxna inom olika personal-kategorier som i praktiken berörs av barnets rätt att få information och att få uttrycka sina åsikter och bli hörd. Det ställer stora krav på att dessa förstår vidden av frågan och har kunskaperna att möta barnen utifrån vars och ens enskilda behov och förutsättningar. Dessutom ställer det stora krav samverkan mellan olika aktörer och på samordningen av stödet. I sin rapport "Samordning av stöd till barn och unga med funktionsnedsättning" från 2011(RiR 2011:7) konstaterar Riksrevisionen att det finns stora brister i samordningen. Det finns idag inte heller något som tyder på att det blivit bättre. Snarare tvärtom.

Avgörande är att informationen och dialogen med barnet sker på barnets villkor. Anpassningar i informationen och på vilket sätt

informationen ges är för många barn med funktionsnedsättning helt avgörande för att kunna vara delaktig och ha inflytande över de insatser som är aktuella. Det ställer stora krav på kompetens, arbetssätt och flexibilitet i handläggningen som gör det möjligt att möta varje enskilt barns förutsättningar och behov. Det kan innebära att förse barnet med de kommunikationsverktyg som behövs för att de lättare ska kunna uttrycka sina åsikter. Det kan också innebära att möten förläggs till en miljö, exempelvis hemmet, där barnet känner sig tryggt. Så långt som möjligt måste målet alltid vara att leva upp till artikel 12 om barnets rätt att uttrycka sina åsikter och bli hörd. Vi vill här återigen hänvisa till artikel 7 i CRPD, som ger barn med funktionsnedsättning rätt till stöd anpassat till funktionsnedsättningen för att kunna utöva rättigheten att få uttrycka sina åsikter och för att dessa ska tillmätas betydelse.

Samtidigt är barnets rätt att avstå från att medverka i samtal och möten är odiskutabel. Något som heller aldrig får tas som intäkt för att avslå insatser. För exempelvis vissa barn med autism kan det skapa stor oro och stress att tvingas till delaktighet vid möten och samtal. Då måste man, när alla andra möjligheter uttömts, göra barnet delaktigt på annat sätt exempelvis via barnets föräldrar.

En kartläggning bör genomföras av hur barnets rättigheter tillgodoses vid LSS-insatser till barn

Utredningens förslag: Socialstyrelsen får i uppdrag att genomföra en kartläggning av hur barnets rättigheter tillgodoses när det gäller LSS-insatser till barn och, utifrån kartläggningsresultatet, lämna förslag till åtgärder.

Handikappförbunden tillstyrker utredningens förslag om att Socialstyrelsen ska genomföra en kartläggning av hur barnets rättigheter tillgodoses när det gäller LSS-insatser. Som vi anfört tidigare anser vi dock att den inte får leda till att barnets bästa blir ett kriterium för rätt till insats enligt LSS. Det finns tyvärr en alltför stor risk att ett sådant kriterium ytterligare begränsar den redan strama tillämpningen av rättigheterna enligt LSS. En sådan begränsning har skett med begreppet "goda levnadsvillkor" sedan det började användas som kriterium för rätt till insatser enligt LSS, vilket fått stora negativa konsekvenser. Trots att den enskilde har behov av en insats och behovet inte är tillgodosett på annat sätt så avslås insatsen

med hänvisning till att den inte behövs för att uppnå goda levnadsvillkor. En liknande tolkning kan komma att göras om barnets bästa blir ett kriterium för rätt till insats enligt LSS, dvs. att ett barn nekas insats trots att behov finns, enbart för att insatsen inte behövs med hänsyn till barnets bästa. Vår erfarenhet är att beslutsfattare använder argument som förstärker motivering till det redan fattade beslutet, vilket också forskning på området konstaterat.²

Vi ser också att en sådan kartläggning bör omfatta barn som ingår i personkrets 3 i LSS-lagen samt de barn som får avslag på sin ansökan om stöd enligt LSS. Personkrets 3 är den enda i lagen som inte relaterar till specifika diagnoser utan enbart sökandes funktionsnedsättning och behov. Vi ser dock att denna praktiseras i alltför liten utsträckning, vilket gör det angeläget att granska vilka som bedöms ingå i denna personkrets och vilket stöd som ges till dem som får avslag på sin ansökan. Idag kan personer ha omfattande svårigheter på grund av en funktionsnedsättning men ändå inte bifallas stöd enligt LSS på grund av att personen "bara" har exempelvis ADHD.³ Vi erfar att kommuner gör alltför restriktiva bedömningar och inte beviljar insatser utifrån behov utan istället fokuserar alltför mycket på diagnos. I dagsläget finns ett stort glapp mellan stödet enligt LSS och kompletterande stöd enligt annan lagstiftning för barn med funktionsnedsättning, vilket också borde kartläggas.

5.3.6 Barn som bevittnat våld inom familjen - bedömning

Utredningens bedömning: Det måste säkerställas att barn som bevittnat våld får stöd och hjälp av socialtjänsten när de är i behov av det. Vi delar den uppfattning som LVU-utredningen gett uttryck för i sitt slutbetänkande i fråga om möjligheten för socialnämnden att besluta om öppna insatser till barn under 15 år även om vårdnadshavaren inte samtycker till dem.

Handikappförbunden instämmer i utredningens bedömning men vill när det gäller barn som bevittnat våld understryka att barn med

² Engwall, Kristina, Barnperspektiv i LSS-handläggning – en aktstudie. FoU-Södertörns skriftserie nr 115/13. 2013, 22 f. och 32.

³ <http://www.lakartidningen.se/Opinion/Debatt/2013/09/kdkdkdkd-Pa-vilken-grund-ger-samhallet-stod-och-insatser-till-barn-och-unga-med-funktionsnedsattande-ESSENCEutvecklingsneurologiska-problem/>

funktionsnedsättning, exempelvis utvecklingsstörning, språkstörning och autism, är särskilt utsatta på grund av sina svårigheter att uttrycka vad de varit med om. Utredningar, samtal med och stöd till barnet måste därför anpassas och de som möter barnet måste ha adekvat kompetens om funktionsnedsättningen.

5.4.6 Barn som har utsatts för våld inom familjen

Utredningens förslag: En särskild straffbestämmelse om misshandel av barn införs. För ett sådant brott döms en förälder eller en person under vars fostran, vård eller tillsyn ett barn står och som tillfogar barnet kroppsskada, sjukdom eller smärta eller utsätter barnet för våld eller försätter barnet i vanmakt eller något annat sådant tillstånd. Till skillnad från vad som gäller för misshandel krävs alltså inte att våldet har orsakat smärta. Straffet för misshandel av barn är fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, böter eller fängelse i högst sex månader. För grov misshandel av barn döms till fängelse i lägst ett år och högst sex år eller om brottet är synnerligen grovt till fängelse i lägst fyra och högst tio år. Brotten benämns misshandel av barn respektive grov misshandel av barn.

Handikappförbunden tillstyrker utredningens förslag om en särskild straffbestämmelse om misshandel av barn och att det inte ska krävas styrkt att våldet orsakat smärta. Det kan vara svårt för barn med exempelvis autism, språkstörning eller utvecklingsstörning att uttrycka att barnet utsatts för smärta, varför bevisföring kommer att underlättas när detta inte behöver styrkas. Precis som utredningen konstaterar måste även barn som inte kan uttrycka eller beskriva en smärtupplevelse skyddas mot våld. Vi instämmer även i att bestämmelsen ska omfatta personer som svarar för barnets fostran, vård eller tillsyn.

Barn och ungdomar med funktionsnedsättningar uppger oftare än andra att de har blivit hotade, slagna, jagade eller instängda mot sin vilja. De blir tre till fyra gånger oftare utsatta för våld jämfört med andra barn⁴.

5.5.2 Förvaltningslagen och förvaltningsprocesslagen – förslag

Utredningens förslag: I förvaltningslagen införs en ny bestämmelse enligt vilken barnets bästa ska utredas och särskilt beaktas i ärenden som rör barn. Ett barn ska få relevant information och ges möjlighet att framföra sina åsikter i frågor som rör barnet. Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och

---

⁴ The State of the World's Children 2013/Children with Disabilities från UNICEF

mognad. En i princip likalydande bestämmelse införs, såvitt gäller mål som rör barn, i förvaltningsprocesslagen.

Handikappförbunden tillstyrker förslaget om nya bestämmelser i förvaltningslagen och förvaltningsprocesslagen angående att barnets bästa ska utredas och särskilt beaktas. Dessa lagar täcker in ett stort rättsligt område. Det gör att barnets bästa mot bakgrund av de föreslagna bestämmelserna måste beaktas även på viktiga områden som socialförsäkring, färdtjänst, bostadsanpassning med mera. Idag fullgör förvaltningsdomstolarna sällan sin utredningsskyldighet och därför är det bra att skyldigheten åtminstone vad gäller barnets bästa ytterligare förstärks i lag som utredningen föreslår.

Handikappförbunden anser att en bestämmelse om barnets bästa och barnets rätt att framföra sina åsikter också bör införas rättegångsbalken.

Vi ser ett stort behov av stöd i förvaltningsrättsliga frågor som rör barn. Barnet kan behöva någon som lyssnar på barnet, förbereder barnet och ger stöd i att denne får uttrycka sin åsikt. Den det kan även handla om att kunna rådfråga sakkunniga om enskilda behov utifrån olika sorters problematik, anpassningar och kommunikationsstöd. Det kan också vara viktigt att det finns stöd för barnets föräldrar för att möjliggöra rättssäkra processer och korrekta bedömningar av barnets bästa i relation till föräldrarnas föräldraförmåga. I dagsläget saknas i princip stöd för de enskilda i förvaltningsrättsliga processer om de inte har ekonomiska möjligheter att arvoda juridiskt kunnigt stöd.

Det är också viktigt att domare och domstolar ökar sin kunskap om funktionsnedsättningar. Domstolsverkets slutredovisning av arbetet med att förverkliga funktionshinderspolitiken 2011-2016 visar på att det är cirka 50-70% av de som arbetar hos domstolen som inte fått någon utbildning om funktionshinder och tillgänglighet, och där den egna kunskapen om detta också skattas lågt.⁵

---

⁵ Domstolsverket – Enkätssammanställning 2016. Slutrapport en strategi för funktionshinderspolitiken 2011-2016

6.3.1 Lagstiftningsåtgärder

Utredningens bedömning: Barnkonventionen bör synliggöras i förarbeten där konventionen kan vara av relevans. Förarbetena bör på ett tydligt sätt hänvisa till barnkonventionens bestämmelser och hur dessa bör tolkas med stöd av bl.a. barnrättskommitténs allmänna kommentarer.

Utredningens förslag: Om förslagen i ett betänkande har betydelse för barns rättigheter, ska konsekvenserna i det avseendet anges i betänkandet. En bestämmelse om detta tas in i 15 § kommittéförordningen.

Handikappförbunden delar utredningens bedömning och tillstyrker förslaget att om förslagen i ett betänkande har betydelse för barns rättigheter, ska konsekvenserna i det avseendet anges i betänkandet och att en bestämmelse om detta tas in i 15 § kommittéförordningen. Vi vill samtidigt understryka att barnkonventionen även ska tolkas i ljuset av CRPD när det gäller barn med funktionsnedsättning.

6.3.2 Möjlighet att kunna utkräva rättigheterna

Utredningens förslag: Statliga myndigheter som är centrala för att säkerställa barnets rättigheter får i uppdrag att vidta åtgärder för att göra den egna myndighetens verksamhet eller den verksamhet myndigheten ansvarar för känd, tillgänglig och anpassad för barn. Barnombudsmannen får i uppdrag att bistå de berörda myndigheterna i arbetet med detta.

Utredningens bedömning: Regeringen bör utreda om Barnombudsmannen bör ges möjlighet att föra talan för enskilda i de fall frågan är av särskild betydelse för rättstillämpningen eller på annat sätt är av särskilt intresse för genomförandet av barnkonventionen.

Handikappförbunden tillstyrker förslaget om att göra myndigheters verksamhet tillgänglig och anpassad för barn och vill understryka att samtliga myndigheter särskilt måste beakta barn med funktionsnedsättning i detta arbete. Vi ser att detta även behöver gälla myndigheter på kommunal och regional nivå.

Vi delar utredningens bedömning att regeringen bör utreda om Barnombudsmannen ska ges möjlighet att föra talan för enskilda och vilka avgränsningar som ska råda. En sådan uppgift måste dock ses i ljuset av instiftandet av en människorättsinstitution samt huruvida en sådan institution ska få uppdraget att driva enskilda fall. Frågan bör utredas och bedömas därefter. Vi anser dock att det bör finnas en institution som kan förelägga aktörer vid vite att vidta åtgärder då barnkonventionen inte följs.

Handikappförbunden anser också att Sverige bör ratificera det tredje fakultativa protokollet till barnkonventionen om ett individuellt klagomålsförfarande. Det skulle ge barn en möjlighet att klaga på svenska domstolars tolkning av konventionen.

6.3.3 Administrativa och andra åtgärder

Utredningens förslag: Regeringen ska under en treårsperiod genomföra ett kunskapslyft för att höja kompetensen om barnkonventionen, de fakultativa protokoll som Sverige har tillträtt och barnets rättigheter bland olika yrkesgrupper som arbetar i statliga och kommunala myndigheter. Kunskapslyftet bör även omfatta förtroendevalda i stat, kommun och landsting. Insatserna bör syfta till att ge kunskap och kompetens om vad barnkonventionen och ett barnrättsperspektiv innebär i praktiken, i förhållande till den egna verksamheten. Det bör också ingå att sprida kunskap om metoder för att lyssna på barn och inhämta barns åsikter samt vad barnets bästa som ett tillvägagångssätt innebär. Även kunskapen om barns psykologiska utveckling, minnesfunktioner och förmåga att berätta bör ingå i kunskapslyftet. Syftet bör även vara att bidra till kunskaps- och erfarenhetsutbyte och till att skapa en samsyn kring tolkningen av barnets rättigheter utifrån barnrättskommitténs allmänna kommentarer. I kunskapslyftet bör bl.a. följande åtgärder ingå:

- Barnombudsmannen får i uppdrag att genomföra utbildningsinsatser och bidra till spridning och användning av metoder för att stärka barnrättsperspektivet i myndigheters rättstillämpning. Inom ramen för uppdraget bör det också ingå att sprida barnrättskommitténs allmänna kommentarer som ett stöd i tolkningen av barnets rättigheter i rättstillämpningen.
- Statliga myndigheter som är centrala för genomförandet av barnets rättigheter enligt barnkonventionen får i uppdrag att inom sina respektive verksamheter säkerställa att det finns ändamålsenlig kompetens om dessa rättigheter och om barnets utveckling och behov. Myndigheterna ska återrapportera vilka åtgärder som vidtagits för att uppnå detta mål.
- Barnombudsmannen får möjlighet att erbjuda uppdragsutbildningar om barnkonventionen.

Handikappförbunden tillstyrker förslaget om att regeringen ska genomföra ett kunskapslyft för att höja kompetensen om barnkonventionen och de fakultativa protokoll som Sverige har tillträtt. Vi vill även understryka att allt material kring barnkonventionen också behöver innehålla information om barns rättigheter enligt CRPD. Till exempel är artikel 7 som nämnts ovan tydligare vad

gäller rätten till stöd att uttrycka sig än barnkonventionens bestämmelser.

Vi ser positivt på att kunskapslyftet även kommer att innefatta förtroendevalda i stat, kommun och landsting då vi ser det som avgörande att även politiker, beslutsfattare och nämndemän har en god kunskap och förståelse över barns situation.

Vi anser att ett kunskapslyft kring metoder för att lyssna på barn måste innehålla särskild kompetensutveckling avseende att lyssna på barn som på grund av funktionsnedsättning har svårt att kommunicera och som uttrycker sig på andra sätt eller behöver anpassningar och stöd för att kunna uttrycka sig. Likaså finns stort behov av kunskap om psykisk ohälsa; både generellt och specifikt kring barns psykiska ohälsa, samt kompetens kring ett gott bemötande och rättssäkra bedömningar utifrån varierande funktionssätt.

Vi ser positivt på att oberoende, lokala barnrättsbyråer främjas ekonomiskt. Exempelvis Autism- och Aspergerförbundets erfarenhet av den befintliga barnrättsbyrån är att dess medverkan haft positiva effekter för barn med autism, framförallt på grund av att representanter kunnat vara med barnet vid möten och besöka barnet exempelvis på HVB och på så sätt ge barnet stöd på plats. För att dessa byråer ska kunna ge sådant ingående stöd behövs omfattande resurser.

Vi ser också att de verksamheter som finns i antidiskrimineringsbyråer med sin lättillgänglighet och handgripliga möjlighet att agera i enskilda situationer utgör ett viktigt stöd för våra målgrupper. Det är då viktigt att ge betydande ekonomiskt stöd för att bidra till att sådana verksamheter kan finnas tillgängliga över hela landet samt har de resurser som krävs för att möta gruppens behov, både i reaktivt och i förebyggande arbete.

7.5.1 Utgångspunkter

Utredningens bedömning: För att barnets rättigheter ska få önskat genomslag krävs, vid sidan av inkorporering, fortsatt transformering. Det krävs därutöver en kombination av olika åtgärder såsom lagstiftning, information, utbildning och samordning mellan olika aktörer på olika nivåer i samhället.

Handikappförbunden delar utredningens bedömning att det krävs fortsatt transformering vid sidan av inkorporering.

Transformeringen är nödvändig för att lyfta annan lagstiftning så att den harmonierar med konventionen. Samtidigt måste vi påpeka att transformeringen inte får leda till att lagar som redan i dag går längre i att säkra barnets rättigheter än vad konventionen föreskriver får försvagas. Barnkonventionen som lag får aldrig utgöra ett tak. Det måste alltid vara möjligt att sätta målsättningen högre.

7.5.2 Ska hela eller delar av barnkonventionen inkorporeras

Utredningens förslag: Artiklarna 1–43.1 och 44.6 i barnkonventionen ska gälla som svensk lag. Artiklarna inkorporeras i svensk rätt genom en särskild lag.

Utredningens bedömning: Artiklarna 43.2–44.5 och artikel 45 (delar av del II) samt artiklarna 46–54 (del III) bör inte inkorporeras.

Handikappförbunden tillstyrker att de föreslagna artiklarna ska gälla som svensk lag. Utöver dessa anser förbundet dock även att artikel 44 bör inkorporeras för att rättstillämpare och myndigheter ska få kännedom om rapporteringsförfarandet.

7.7.4 Genomslaget för barnkonventionen vid en konflikt

Utredningens bedömning: Verkliga konflikter mellan den inkorporerade Barnkonventionen och annan lag torde sällan komma att föreligga. De eventuella konflikter som kan uppkomma bedömer vi kan lösas med hjälp av olika rättstillämpningsmetoder. Eventuella konflikter kan också fångas upp i det fortsatta transformeringsarbetet.

I samband med att inkorporeringen av barnkonventionen i svensk rätt utvärderas finns det anledning att uppmärksamma frågan om hur eventuella konflikter mellan konventionen och lagstiftningen i övrigt har hanterats.

Handikappförbunden delar utredningens bedömning att det inte bör införas en regel att barnkonventionen ska ha företräde framför annan svensk lag vid en konflikt. Vi ser en risk i att en alltför snäv juridisk tolkning av konventionen skulle kunna försvaga snarare än att stärka barnets rätt där svensk lagstiftning går längre i att tillvarata barnets rättigheter. Artikel 23 i barnkonventionen, om barn med funktionsnedsättning, innehåller skrivningar om rätten till "ett anständigt liv" och rätt till bistånd "inom ramen för tillgängliga resurser". I dessa avseenden finns starkare rättigheter i svensk rätt än i barnkonventionen, då exempelvis insatser enligt LSS och socialtjänstlagen aldrig

kan nekas med hänvisning till kommunernas bristande resurser och att barn enligt LSS ska tillförsäkras goda levnadsvillkor genom insatserna. Vi ser en fara i att myndigheter och domstolar kan komma att använda barnkonventionens artikel 23 som ett skäl att begränsa rättigheter för barn med funktionsnedsättning och neka stödinsatser och bistånd med hänvisning till exempel till ekonomiska skäl eller att det inte behövs för att barnet ska få ett anständigt liv. Här måste lagstiftaren förtydliga att barnkonventionen enligt artikel 41 aldrig får inverka på bestämmelser som går längre vad gäller att förverkliga barnets rättigheter.

När det handlar om hur konflikter mellan den inkorporerade barnkonventionen och annan lag ska hanteras om sådana uppkommer, är det viktigast att de bestämmelser som ger barnet de bästa förutsättningarna får företräde. Många barn far idag illa, deras rättigheter behöver tryggas och tillgodoses.

Handikappförbunden menar vidare att det allmännas skyldighet att tolka nationell rätt fördragskonformt måste befastas på ett tydligare sätt. Vi anser att det i regeringsformen bör föras in en bestämmelse om att svenska lagar ska tolkas i överensstämmelse med Sveriges internationella överenskommelser.

7.8.6 Vilken ytterligare vägledning behövs?

Rättstillämpare och myndigheter behöver tydlig vägledning och kunskapsstöd för att kunna bedöma vad som är barnets bästa för att det är en komplex fråga att avgöra. Hur barnets bästa tolkas kan skilja sig åt mellan barnets vårdnadshavare och professionen som ger stöd. Dessutom kan barnets perspektiv på det bästa för hen i en given situation skilja sig från vårdnadshavarens synsätt. Det är ännu långt ifrån självklart att barnet kommer till tals och att hens åsikt beaktas. Därför är behovet av vägledningsstöd (kunskapsstöd) stort både för att inhämta och beakta barnets perspektiv och för att väga detta emot barnets och den vuxnes syn på vad som är bäst. En ytterligare utmaning och därför behov av kunskapsstöd är att bedöma vad som är barnets bästa om barnet kommunicerar på andra sätt än med tal.

I Socialstyrelsens vägledning från 2015 - "Bedöma barns mognad för delaktighet" lyfts frågeställningar som är relevanta i sammanhanget. I dag pågår även ett arbete med att revidera Socialstyrelsens material "Samtal med barn i Socialtjänsten" från 2004 som förhoppningsvis ska kunna ge en god vägledning även när det avser samtal med barn som har en begränsad kommunikativ förmåga.

7.9 En översyn av översättningen av barnkonventionen

Vårt förslag: Inför en inkorporering av barnkonventionen görs en översyn av den svenska översättningen av konventionen.

Handikappförbunden tillstyrker utredningens förslag.

7.10.4 Möjligheten att få skadestånd vid kränkning av rättigheterna

Utredningens bedömning: Frågan om skadestånd vid kränkning av rättigheterna enligt den inkorporerade barnkonventionen bör uppmärksammas i Regeringskansliets fortsatta arbete.

Handikappförbunden anser att frågan om skadestånd vid kränkning av rättigheterna enligt barnkonventionen bör utredas. I samband med det bör även möjligheten till rättshjälp i samband med en begäran om skadestånd utredas. Möjligheten att utkräva skadestånd skulle påskynda och stärka den praktiska tillämpningen av barnkonventionen.

Med vänlig hälsning
Handikappförbunden

Stig Nyman
Ordförande